

LEEuw, Joris de, dienstweigeraar uit protest tegen Franse bevelen in het Belgisch leger (Antwerpen 19 september 1909).

Na lager middelbaar onderwijs te Antwerpen werd hij kantoorbediende, maakte deel uit van de vereniging De Nieuwe Jeugd, daarna van de Vlaamsch-Nationale Wacht. De jonge katholieke Vlaamsgezinde liet zich inspireren door een artikel van het Vlaams-nationalistische Kamerlid Herman Vos, die op 3 mei 1929 in De Schelde schreef over Lode Bonten, een dienstplichtige die in oktober 1928

aan de militaire overheid liet weten niet aan Franse bevelen te zullen gehoorzamen en die werd opgeroepen, maar na enkele dagen voor de dienst ongeschikt verklaard. Vos stelde de vraag, of er ter gelegenheid van de Belgische eeuwfeesten in 1930 niet een Vlaamse volksbeweging op gang te brengen was „om alle Vlaamsgezinde dienstplichtigen aan te zetten, openlijk en krachtdadig, voortaan te weigeren nog Franse bevelen te gehoorzamen”. In september 1929 publiceerde Joris de Leeuw in de Klok van Sint Andries een aansporing tot zulk een actie en later kondigde hij in een voordracht zijn eigen optreden aan. Toen hij als milicien werd opgeroepen voor het derde Geneeskundig Korps te Namen, schreef hij de minister van landsverdediging om hem zijn voornemen mee te delen. Op 31 maart 1930 kwam hij in Namen aan, waar hij meteen weigerde Franse bevelen te verstaan, maar de Nederlandse stipt uitvoerde. Er ontstonden incidenten en De Leeuw kreeg vier dagen gevangenisstraf. Hij hield vol, wat hem opnieuw in de cel en op 6 mei 1930 voor de Krijgsraad in Luik bracht. Onder beschuldiging van dienstweigering eiste de krijgsauditeur een maand militaire gevangenis. Tevoren had een geneeskundig verslag De Leeuw een „verminderde verantwoordelijkheid” toegeschreven, verslag dat door de verdediger mr. Hendrik Borginon werd ontzenuwd. De krijgsraad legde een zwaardere straf op dan gevraagd was, de hoogst mogelijke: drie en een halve maand opsluiting en betaling van de kosten van het geding. Ondertussen had de zaak veel ophef gemaakt. Vlaamsgezinde kranten van alle strekkingen steunden Joris de Leeuw, de Vlaamsch-Nationale Wacht organiseerde het protest en op de dag van het proces hield Herman Vos, die voordien al een vraag had gesteld aan de minister, een interpellatie over de harteloze behandeling van De Leeuw en over de taalregeling in het leger. De socialist W. Eeke-

lers en de Vlaams-nationalist Th. Debacker sloten zich bij hem aan. Dezelfde avond werd De Leeuw vrijgelaten. De dag daarna, op 7 mei, sprak men in de Kamer opnieuw over de zaak. Een motie van Herman Vos kreeg de steun van de Vlaams-nationalisten en de socialisten, maar werd verworpen door toedoen van katholieken en liberalen. Op 1 juni 1930 had in Brussel een manifestatie als hulde aan De Leeuw plaats. Talrijke (volgens nationalistische bron 30.000) Vlaamse oudstrijders namen eraan deel. Een en ander had tot gevolg, dat het Belgisch leger ook het Nederlands als commandotaal aanvaardde. In augustus 1930 werd Joris de Leeuw door het Krijgshof in Brussel vrijgesproken „wegens gebrek aan misdadig inzicht”. Hij volbracht verder zijn dienstplicht en ontving op het eind daarvan het verzoek in Dendermonde het secretariaat van de nationalistische beweging waar te nemen. Zo richtte hij in dat arrondissement de Vlaamsch Nationale Volkspartij op. Toen eind 1933 het Vlaamsch Nationaal Verbond (VNV) werd opgericht, dat de bundeling van de verschillende nationalistische partijen beoogde, twijfelde De Leeuw aan de opportuniteit van de Groot-Nederlandse actie en aan de autoritaire corporatieve leerstellingen. In april 1934 trad hij toe tot de Belgische Werkliedenpartij, waar hij aanleunde bij de groep van Hendrik de Man en Herman Vos. Na twee jaar bij het dagblad Vooruit de documentatiedienst te hebben verzorgd, werd hij gewestelijk secretaris van de Socialistische Mutualiteit, arrondissementssecretaris voor Arbeidsopvoeding en federaal secretaris van de Socialistische Vakbonden. In oktober 1938 werd hij ook gemeenteraadslid van de Belgische Werkliedenpartij van Lebbeke, in mei 1939 eerste plaatsvervangend Kamerlid. Na mei 1940 vroeg Hendrik de Man zijn medewerking en na diens mislukking werd De Leeuw commissaris-beheerder van de Socialistische Mutualiteitsfederaties van Dendermonde en St.-Niklaas. Bij de bevrijding werd hij niet aangehouden. In december 1946 veroordeelde de krijgsraad hem tot zes maanden gevangenisstraf, waarvoor hij gratie kreeg, en tot verlies van zijn rechten. Sindsdien was hij actief in de industrie.

LITERATUUR: *Er was eens 'n Leeuw in het Belgische leger...* (1930).

GASTON DURNEZ